Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NICHOLAS EMILIOU
esitatud 24. veebruaril 2022 [1]

Kohtuasi C-110/21 P

Universität Bremen
versus

Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet (REA)

Apellatsioonkaebus – Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikkel 19 – Eesõiguseta hagejate esindatus hagimenetlustes – Esindaja ja esindatava vahelised sidemed, mis ilmselgelt riivavad esindaja võimet esindada seda isikut Euroopa Liidu kohtutes – Esindamine ülikooli õppejõu poolt – Hagi esitanud ülikooli õppejõud, kes on olnud kohtuvaidluse teemaga seotud – Võimalus kõrvaldada esindatuse puudus – Õigus pöörduda kohtusse – Piirangud

I. Sissejuhatus

1. Universität Bremen (Saksamaa; edaspidi „Bremeni ülikool“) on palunud Üldkohtu menetluses tühistada otsuse, millega Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet (edaspidi „REA“) jättis teatava projekti rahastamise taotluse rahuldamata. Üldkohus jättis tema hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, olles leidnud, et ülikooli esindaja, Bremeni ülikooli professor, kes konkreetselt vastutab selle projekti elluviimise eest, ei vastanud sõltumatuse nõudele, millele peavad eesõiguseta hagejate esindajad vastama. [2]

2. Käesolevas apellatsioonkaebuses palub Bremeni ülikool tühistada Üldkohtu otsuse, väites, et see kohus rikkus õigusnormi, kui ta kohaldas tema esindaja suhtes sõltumatuse kohustust, ja igal juhul sellega, et ta ei lubanud apellandil määrata teist esindajat.

3. Euroopa Kohtu või Üldkohtu menetluses osalevate esindajate sõltumatuse küsimus ei ole uus. Sõltumatuse kohustus on Euroopa Liidu kohtute praktikas välja kujunenud nende kohtute menetlustes esinevate *advokaatide* suhtes. Selles kontekstis on Euroopa Kohus hiljuti sisuliselt täpsustanud, et advokaadi sõltumatuskohustus eeldab, et advokaadil ei ole esindatavaga sidemeid, mis *ilmselgelt riivavad* tema võimet teenida hageja huve parimal võimalikul viisil. [3]

[1] Algkeel: inglise.

[2] 16. detsembri 2020. aasta kohtumäärus Universität Bremen *vs.* REA (T-660/19, ei avaldata, EU:T:2020:633) (edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“).

[3] 4. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski ja Poola *vs.* REA (C-515/17 P ja C-561/17 P, EU:C:2020:73, punkt 64) (edaspidi „kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski“).

4. Vaidlustatud kohtumääruses on Üldkohus kohaldanud sõltumatuse nõuet *ülikooli õppejõu* suhtes. Kitsas käsituses on käesolev kohtuasi seotud küsimusega, kas ülikooli õppejõud võib esindada oma ülikooli Euroopa Liidu kohtutes ja nimelt juhul, kui ta on olnud REA poolt tagasi lükatud teadusprojekti koordinaator ning juht. Laiemalt vaadatuna pakub käesolev asi Euroopa Kohtule võimalust veel kord selgitada piiranguid, mis on seotud eesõiguseta hagejate kohustusliku esindamisega Euroopa Liidu kohtute menetlustes.

II. Õiguslik raamistik

5. Euroopa Liidu Kohtu põhikirja (edaspidi „põhikiri“) artiklis 19 on sätestatud:

„Liidu liikmesriike ja institutsioone esindab Euroopa Kohtus igaks üksikuks kohtuasjaks määratud esindaja; esindajat võib abistada nõustaja või advokaat.

[…]

Teisi pooli peab esindama advokaat.

Menetluse poolt võib kohtus esindada või abistada üksnes advokaat, kellel on õigus esineda liikmesriigi või muu Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kohtus.

[…]

Euroopa Kohtusse ilmuvate nõustajate ja advokaatide suhtes on Euroopa Kohtul kodukorras sätestatud tingimustel volitused, mis tavaliselt antakse kohtutele.

Ülikoolide õppejõududel, kes on sellise liikmesriigi kodanikud, mille seadused lubavad neil olla kohtus esindajaks, on Euroopa Kohtus samad õigused, mis on käesoleva artikliga antud advokaatidele.“

6. Põhikirja artikli 21 teises lõigus on ette nähtud, et „[a]valdusele lisatakse vajaduse korral meede, mille tühistamist taotletakse, või Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 265 osutatud asjaoludel dokumentaalselt tõestatud kuupäev, mil institutsioonilt nõuti toimingu tegemist kooskõlas nimetatud artikliga. Kui dokumente ei esitata koos avaldusega, palub kohtusekretär asjaomasel poolel esitada need mõistliku tähtaja jooksul, kuid sel puhul ei aegu poole õigused isegi juhul, kui sellised dokumendid esitatakse pärast menetluse algatamise tähtaja möödumist“.

7. Põhikirja artiklis 53 on sätestatud, et „Üldkohtu menetlust reguleerib III jaotis“. Sellesse jaotisesse kuulub muu hulgas põhikirja artikkel 19.

8. Üldkohtu kodukorra artikkel 51 käsitleb „kohustust olla esindatud“ ja on sõnastatud järgmiselt:

„1. Pooli peab esindama nende esindaja või advokaat vastavalt põhikirja artiklis 19 ette nähtud tingimustele.

2. Poolt esindav või abistav advokaat peab kohtukantseleile esitama tõendi, mis näitab, et tal on õigus esineda liikmesriigi või muu EMP lepingu osalisriigi kohtus.

3. Kui pool, keda advokaadid esindavad, on eraõiguslik juriidiline isik, peavad advokaadid esitama kohtukantseleile selle isiku antud volikirja.

4. Kui lõigetes 2 ja 3 nimetatud dokumente ei esitata, määrab kohtusekretär poolele mõistliku tähtaja dokumentide esitamiseks. Kui nõutud dokumente ette nähtud tähtaja jooksul ei esitata, otsustab Üldkohus, kas selle vorminõude täitmata jätmine toob kaasa hagiavalduse või menetlusdokumendi tunnistamise vastuvõetamatuks."

9. Üldkohtu kodukorra III jaotise I peatüki 2. jagu käsitleb „poolte esindajate õigus[i] ja kohustus[i]". See jagu sisaldab artikleid 52–56.

10. Nimetatud kodukorra artikkel 55 käsitleb „menetlusest kõrvaldamist". See on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui Üldkohus leiab, et esindaja, nõustaja või advokaadi käitumine Üldkohtu, presidendi, kohtuniku või kohtusekretäri suhtes on kokkusobimatu Üldkohtu väärikuse või korrakohase õigusemõistmise nõuetega, või kui esindaja, nõustaja või advokaat ei kasuta oma ametist tulenevaid õigusi nõuetekohaselt, annab kohus sellest asjaomasele isikule teada. Üldkohus võib sellest teavitada pädevaid ametiasutusi, millega isik on seotud. Isikule edastatakse ärakiri ametiasutustele saadetud kirjast.

2. Samadel põhjustel võib Üldkohus igal ajal esindaja, nõustaja või advokaadi põhistatud kohtumäärusega menetlusest kõrvaldada, olles asjaomase isiku ära kuulanud. Kohtumäärus kuulub viivitamatule täitmisele.

3. Kui esindaja, nõustaja või advokaat on menetlusest kõrvaldatud, peatatakse menetlus presidendi määratud ajaks, et võimaldada asjaomasel poolel määrata uus esindaja, nõustaja või advokaat.

4. Käesoleva artikli alusel tehtud otsuseid võib tühistada."

11. Üldkohtu kodukorra artiklis 56 on sätestatud, et sama kodukorra III jaotise I peatüki 2. jagu on kohaldatav „ülikooli õppejõudude suhtes, kellele on viidatud põhikirja artikli 19 seitsmendas lõigus".

III. Vaidlustatud kohtumäärus

12. Bremeni ülikool pöördus 25. septembril 2019 Üldkohtusse hagiga, paludes tühistada REA 16. juuli 2019. aasta otsuse Ares(2019) 4590599, millega lükati tagasi ettepanek, mille see ülikool oli esitanud vastuseks konkursikutsele H2020-SC6-Governance-2019 (edaspidi „vaidlusalune otsus").

13. REA esitas vastuvõetamatuse vastuväite, märkides sisuliselt, et apellandi esindaja ei ole sõltumatu kolmas isik, kuna ta töötas Bremeni ülikoolis professorina. REA arvates oli selge, et puudub sõltumatus vaidlusalusest asjast, sest nimetatud esindaja oli koostanud ja esitanud vaidlusaluse rahastamistaotluse, pidi koordineerima ja juhtima kõnealust projekti ning talle pidi sellega seoses usaldatama ka olulisi ülesandeid.

14. Bremeni ülikool märkis, et tema esindajal ei ole selles asjas isiklikku majanduslikku huvi ning et ülikooli ja tema vahel ei ole mingisuguselgi kujul alluvussuhet. Samuti selgitas apellant, et tema esindaja esindab teda kõrvaltegevuse korras. Bremeni ülikooli sõnul ei viita ka miski sellele, et side ülikooli ja tema esindaja vahel riivab ilmselgelt tema võimet apellanti esindada. Asjaolust, et esindaja oli kõnealuse projekti koordinaator, nähtub kõigest, et tal on projektis seesama teaduslik huvi mis apellandil. Bremeni ülikool märkis, et isegi kui tema esindajal ei lubatud kohtumenetluses teda esindada, oli otseselt selle tagajärjel tema hagi vastuvõetamatuks tunnistamine vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 47.

15. Üldkohus nõustus oma kodukorra artikli 126 alusel REA vastuväitega vastuvõetamatuse kohta, jättis hagi selge vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, tuginedes seisukohale, et põhikirja artikli 19 kolmas ja neljas lõik ning kodukorra artikli 51 lõige 1 ei ole täidetud. Samuti jättis ta Bremeni ülikooli kohtukulud tema enda kanda ja mõistis temalt välja REA kohtukulud.

16. Vaidlustatud kohtumääruses meenutas Üldkohus kohtupraktikat, mis käsitleb tingimusi, mille kohaselt võivad advokaadid esindada Euroopa Liidu kohtutes eesõiguseta menetlusosalisi. Sellele kohtupraktikale viidates osutas ta sõltumatuskohustusele, mida kätkeb endas autonoomne mõiste „advokaat“ põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tähenduses ja mis on määratletud mitte üksnes positiivselt (kutse-eetikast tulenevate kohustuste põhjal), vaid ka negatiivselt (töösuhte puudumise kaudu). Samuti viitas ta uuesti eri olukordadele, kus juriidilise isiku esindamist liidu kohtutes on peetud lubamatuks seetõttu, et esindajal oli esindatava menetlusosalise suhtes ulatuslik haldus- ja finantsvõim.[4]

17. Käesolevas asjas märkis Üldkohus, et peale selle, et Bremeni ülikooli esindaja on seadusest tuleneva avalik-õigusliku suhte alusel apellandi töötaja, koostas ja esitas ta vaidlusaluse rahastamistaotluse ning oli sellega seotud projekti koordinaator ja juht, kellele oli usaldatud sellega seoses olulisi ülesandeid. Sellest järeldas Üldkohus, et tal on juhtumiga lähedane isiklik seos ja otsene huvi kohtuasja tulemuse vastu, mis riivab tema võimet anda kliendile vajalikku õigusabi täiesti sõltumatuna ja õigusemõistmise ülekaalukates huvides.[5] Üldkohus lisas, et Bremeni ülikooli esindaja ulatuslikud volitused riivavad tema staatust sõltumatu kolmanda isikuna ja kujutavad endast sidet, mis ilmselgelt riivab tema võimet hagejat esindada.[6]

18. Argumendi kohta, et Bremeni ülikoolile tulnuks anda võimalus kõrvaldada tema esindamisega seotud puudus, märkis Üldkohus, et see ei kuulu puuduste hulka, mida saab kõrvaldada.[7]

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

19. Käesolevas apellatsioonkaebuses palub Bremeni ülikool Euroopa Kohtul tühistada vaidlustatud kohtumääruse, saata asja tagasi Üldkohtusse sisulise otsuse tegemiseks, tunnistada esindamine ülikooli õppejõu poolt õiguspäraseks ja teise võimalusena otsustada, et Bremeni ülikoolil on õigus jätkata menetlust advokaadiga, kes vastab põhikirja artikli 19 kolmanda ja neljanda lõigu tingimustele. Samuti palub apellant Euroopa Kohtul jätta kohtukulude otsustamine edaspidiseks ja väidab sisuliselt, et ta ei peaks olema kohustatud kandma kohtukulusid või vähemalt mitte REA kohtukulusid, mis on tekkinud kuni käesoleva

4 Vaidlustatud kohtumäärus, punktid 18–24.

5 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 25.

6 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 26.

7 Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 40.

menetlusstaadiumini. Peale selle märgib ta, et summa, mille apellant maksis REA-le seoses Üldkohtu menetlusega, tuleb talle tagasi maksta. Lisaks palub Bremeni ülikool, et Euroopa Kohus aitaks leida poolte vahel lahendust.

20. REA palub oma repliigis, et Euroopa Kohus jätaks apellatsioonkaebuse rahuldamata ning mõistaks Bremeni ülikoolilt välja nii käesoleva apellatsioonimenetluse kui ka Üldkohtu menetlusega seotud kohtukulud.

21. Oma apellatsioonkaebuses tugineb Bremeni ülikool kahele väitele, mille kohaselt on rikutud ühest küljest põhikirja artiklit 19 ja teisest küljest harta artiklit 47, samuti Euroopa inimõiguste konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõiget 1.

22. Esimeses väites märgib Bremeni ülikool, et Üldkohus tõlgendas põhikirja artiklit 19 vääralt. Sellest väitest tuleneb kolm peamist argumenti, mille võib kokku võtta järgmiselt.

23. Esiteks märgib apellant sisuliselt, et kuna ta on avalik-õiguslik ülikool, kujutab ta endast liikmesriigi harundit, olles seega põhikirja artikli 19 esimese lõigu tähenduses eesõigusega hageja. Apellant lisab, et tema kui avalik-õigusliku ülikooli jaoks on eeliseks, et teda esindab üks tema õppejõududest, kes vaidluse esemeks olevat asja tunneb.

24. Teiseks märgib apellant sisuliselt, et ülikoolide õppejõude ei puuduta sõltumatuskohustus, mis kaudselt tuleneb autonoomsest mõistest „advokaat“ põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tähenduses. Põhjus on selles, et ülikoolide õppejõududel on seadusest tulenevalt vajalikud tunnused, mida muidu nõutakse advokaatidelt. Õiguslik esindamine ei ole nende kohustuslik ülesanne ning nad ei sõltu sellest rahaliselt. Seega kujutab niisugune esindamine endast kõrvaltegevust ja seepärast on huvide konflikti tekkimine palju vähem tõenäoline. Samal ajal väidab apellant, et põhikirja artikli 19 seitsmenda lõigu kohaselt hinnatakse nende esindamispädevust, sealhulgas huvide konflikti küsimust, üksnes riigisisese õiguse kohaselt. Viidates Saksamaa halduskohtumenetluse seadustiku (Verwaltungsgerichtsordnung) §-le 67, väidab apellant, et tema esindajal oli lubatud teda esindada, sest seda ei takistanud ükski oluline huvide konflikt, mis saab igal juhul mõjutada üksnes ametialast vastutust, mitte aga esindamisvolitust ega hagi vastuvõetavust.

25. Lõpuks ja juhul, kui Euroopa Kohus asub seisukohale, et sõltumatuskohustus on vaidlusaluse õppejõu suhtes kohaldatav, märgib apellant, et Euroopa Kohus peaks lubama tal esindada Bremeni ülikooli erandkorras. Ta väidab, et apellandil on õigus tugineda õiguspärasele ootusele, võttes arvesse põhikirja artikli 19 seitsmenda lõigu selget sõnastust, mille kohaselt on sõltumatuskohustuse kohaldamine ülikoolide õppejõudude suhtes väga ootamatu.

26. REA väidab vastuseks, et see, et Bremeni ülikool on osa Bremeni liidumaast, ei tähenda, et teda tuleks samastada Saksamaa Liitvabariigiga, kuna ka liidumaade pidamine eesõigusega hagejaks on vastuolus Euroopa Kohtu praktikaga.

27. Samuti väidab REA, et ülikoolide õppejõududel ei ole võrreldes advokaatidega eesõigustatud seisundit. Bremeni ülikooli argumentides ei ole arvesse võetud, et põhikirja artikli 19 esimese ja teise lõigu kohaselt saavad üksnes eesõigusega hagejaid esindada nende oma töötajad või teenistujad.

28. REA märgib sellega seoses, et põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu alusel kujundatud kohtupraktikat kohaldatakse ülikoolide õppejõududele, kes on Euroopa Liidu kohtute menetlustes samas olukorras nagu advokaadid. Seega ei ole riigisisese õiguse järgimine piisav tingimus järeldamaks, et teatav ülikooli õppejõud võib esindada teatavat menetlusosalist Euroopa Liidu kohtutes, sest ülikooli õppejõud peab olema samamoodi sõltumatu nagu advokaat. Samuti ei oma tähtsust asjaolu, et kõnealune ülikooli õppejõud ei sõltu esindamisest rahaliselt, sest Üldkohus järeldas, et ta on kõnealuse projektiga isiklikult seotud.

29. Peale selle on argumendid, mis on esitatud eesmärgiga tõendada, et asjaomane esindaja on Saksamaa õiguse alusel pädev, REA sõnul asjasse puutumatud faktilised asjaolud, mis on esitatud esimest korda alles apellatsiooniastmes.

30. Lõpuks on REA seisukohal, et Bremeni ülikool ei saa tugineda õiguspärasele ootusele, sest ta ei ole tõendanud, et esinevad erandlikud asjaolud, mille korral on niisugune kaitse kohaldatav.

31. Teises väites, mis on esitatud teise võimalusena, märgib Bremeni ülikool, et Üldkohus rikkus tema õigust olla ära kuulatud, mis on sätestatud harta artiklis 47 ja EIÕK artikli 6 lõikes 1, kui Üldkohus ei teatanud talle, et väidetav puudus tema esindatuses põhjustab hagi vastuvõetamatuse, ega andnud apellandile võimalust määrata teine esindaja. Apellant märgib, et Üldkohus oleks pidanud asja analüüsima mitte ainult oma kodukorrast lähtudes, vaid ka võttes asjakohaselt arvesse põhiõigust olla ära kuulatud. Sellega seoses viitab apellant kohtujurist Bobeki ettepanekule liidetud kohtuasjades Uniwersytet Wrocławski ja Poola *vs.* REA.[8]

32. Bremeni ülikool lisab, et hagi vastuvõetamatuks tunnistamine selle tõttu, et puudub nõuetekohane esindatus, rikub proportsionaalsuse põhimõtet, kuna eesmärk – korrakohane õigusemõistmine – on saavutatav ka vähem piiravate vahenditega. Bremeni ülikool osutab kahjulikele tagajärgedele, mida see otsus põhjustab nii apellandile kui ka tema esindajale. Ta märgib, et teda on kohustatud maksma REA kohtukulud summas 12 000 eurot, samal ajal kui ülikool võib oma esindajale esitada regressinõude.

33. Lõpuks väidab apellant, et kui tal ei lubata tugineda tema õiguspärastele ootustele põhikirja artikli 19 seitsmenda lõigu alusel, eeldab õigusriigi põhimõte, et apellandile esitatakse hoiatus, et seda sätet tõlgendatakse vastuolus selle sõnastusega, ja võimaluse jätkata menetlust advokaadiga, kes vastab sõltumatuskohustusele.

34. Vastuseks sellele ei ole REA nõus väitega, et harta artiklit 47 ja EIÕK artikli 6 lõiget 1 on rikutud. Ta märgib, et Üldkohus asus seisukohale, et apellanti ei ole vaja hoiatada, sest kõnealust puudust esindatuses ei ole võimalik kõrvaldada. REA sõnul on seega välistatud, et rikuti õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

35. Samuti väidab REA, et Bremeni ülikool ei ole tõendanud, et vaidlusalusel piirangul ei ole õiguspärast eesmärki või et see on ebaproportsionaalne või mõjutab õigust tõhusale õiguskaitsevahendile sisuliselt.

[8] Kohtujurist Bobeki ettepanek liidetud kohtuasjades Uniwersytet Wrocławski ja Poola *vs.* REA (C-515/17 P ja C-561/17 P, EU:C:2019:774) (edaspidi „ettepanek kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski“).

V. Hinnang

36. Seoses Bremeni ülikooli nõuetega, mis on võetud kokku käesoleva ettepaneku punktis 19, täheldan, et põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt saab Euroopa Kohus apellatsioonimenetluses kasutada oma pädevust vaidlusaluse otsuse tühistamiseks, kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, ja asja tagasisuunamiseks Üldkohtusse või kui menetlusstaadium seda lubab, asja suhtes ise lõpliku kohtuotsuse tegemiseks. Nagu REA on õigesti märkinud, ei saa Euroopa Kohus teha tuvastavaid kohtuotsuseid, mida apellant on seoses enda esindamisega taotlenud. Mis puudutab apellandi nõuet lahendusele kaasaaitamise kohta ja ilma et see mõjutaks küsimust, kas Euroopa Kohus saab teha selle kohta otsuse,[9] märgin, et REA on igal juhul keeldunud nõustumast sellega, et niisuguses lahenduses saaks kokku leppida. Seega tuleb hinnangut andes keskenduda nõudele tühistada vaidlustatud kohtumäärus.

37. Tuletan meelde, et esimeses apellatsioonkaebuse väites on Bremeni ülikool sisuliselt märkinud, et Üldkohus tõlgendas põhikirja artiklit 19 vääralt. Teises väites on ta märkinud, et rikuti harta artiklis 47 sätestatud õigust pöörduda kohtusse.

38. Käesolevas ettepanekus märgitud põhjendustel olen seisukohal, et apellatsioonkaebuse esimene väide on osaliselt põhjendatud. Nimelt rikkus Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses õigusnormi, kui ta ei tõlgendanud õigesti sõltumatuskohustust, millele esindajad peavad Euroopa Liidu kohtute menetlustes vastama (A). Kui Euroopa Kohus selle seisukohaga ei nõustu ja asub analüüsima apellatsioonkaebuse teist väidet, olen seisukohal, et ka see väide on põhjendatud. Hagi vastuvõetamatuks tunnistamine, mis tuleneb automaatse tagajärjena järeldusest, et esindatus ei vasta põhikirja artikli 19 nõuetele, piirab õigust pöörduda Euroopa Liidu kohtutesse ega ole kooskõlas proportsionaalsuskriteeriumiga (B).

A. Apellatsioonkaebuse esimene väide: väidetav põhikirja artikli 19 väär tõlgendamine

39. Alustan apellatsioonkaebuse esimese väite käsitlemisel apellandi argumendist, mille kohaselt sisuliselt tuleb teda pidada eesõigusega hagejaks põhikirja artikli 19 esimese lõigu tähenduses (1). Seejärel käsitlen selle väite põhiküsimust, mis on seotud sõltumatuskohustuse kohaldatavusega apellandi esindaja suhtes, ning jõuan järeldusele, et kuigi see nõue on tema suhtes tõesti kohaldatav, tõlgendas Üldkohus seda vääralt (2). Ammendavuse huvides käsitlen apellatsioonkaebuse esimese väite kolmandat osa, milles apellant on palunud Euroopa Kohtul juhul, kui sõltumatuskohustus on asjaomase õppejõu suhtes kohaldatav (ja ta sellele ei vasta), lubada tal esindada käesolevas asjas apellanti erandkorras (3).

1. Kas Bremeni ülikooli on võimalik pidada eesõigusega hagejaks?

40. Bremeni ülikool väidab, et avalik-õiguslik ülikool kujutab endast liikmesriigi harundit, kes on eesõigusega hageja. Mõistan seda argumenti nii, et sisuliselt on selle kohaselt hageja põhikirja artikli 19 esimese lõigu alusel ise eesõigusega hageja.

[9] Vt analoogia alusel 11. juuli 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia (omavahendid – tollivõla sissenõudmine) (C-304/18, ei avaldata, EU:C:2019:601, punkt 75).

41. Nimetatud sättest tuleneb, et eesõigusega hagejaid võib esindada nende asutusesisene esindaja. Seega, kui pidada apellanti eesõigusega hagejaks, ei oleks tema suhtes kohaldatav põhikirja artikli 19 kolmandast lõigust tulenev kohustus, et teda peab esindama sõltumatu advokaat (või ülikooli õppejõud, nagu on ette nähtud sama artikli seitsmendas lõigus).

42. Ent nagu REA on märkinud: isegi kui oleks tõendatud, et Bremeni ülikool on Bremeni liidumaa osa, ei võimalda see pidada teda eesõigusega hagejaks, sest väljakujunenud Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei peeta riigitasandist madalamal olevaid üksusi eesõigusega hagejateks [10] ja seetõttu kehtib nende suhtes lepingulise esindatuse kohustus [11].

43. Sellepärast olen seisukohal, et apellatsioonkaebuse esimene väide on selles osas ilmselgelt põhjendamatu.

2. Sõltumatuskohustuse kohaldatavus ja ulatus

44. Asudes apellatsioonkaebuse esimese väite põhiküsimuse juurde, tuletan meelde Euroopa Kohtu selgitusi kohtuotsuses Uniwersytet Wrocławski seoses olukordadega, kus eesõiguseta hagejate esindatust võib pidada niisuguseks, mis ei vasta põhikirja artikli 19 kolmandast lõigust tulenevale sõltumatuskohustustele (a). Niivõrd, kui selle kohustuse eesmärk on säilitada korrakohane õigusemõistmine ja eelkõige tagada esindatavate menetlusosaliste huvide silmaspidamine, jõuan samuti järeldusele, et see peab kehtima – nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses märkis – ka olukordade suhtes, kus eesõiguseta hagejat esindab sama artikli *seitsmenda* lõigu kohaselt *ülikooli õppejõud* (b). Seejärel märgin, et olukorrad, kus hageja võimalused esindaja valikul on piiratud, peaksid piirduma, nagu Euroopa Kohus on märkinud, juhtudega, mil selline esindamine *ilmselgelt riivab* esindatava huve (c). Selles osas järeldan, et vaidlustatud kohtumääruses seda kriteeriumi kohaldades on Üldkohus õigusnormi rikkunud (d).

a) Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski

45. Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski tuleneb üsna kauaaegsest kohtupraktika suunast, milles on tõlgendatud põhikirja artikli 19 kolmandat ja neljandat lõiku, milles on sätestatud, et eesõiguseta hagejaid peab Euroopa Liidu kohtute menetlustes esindama „advokaat“. [12]

46. Sellest kohtupraktikast tulenevalt peab niisugune „advokaat“ vastama kahele tingimusele. Esiteks peab tal põhikirja artikli 19 neljanda lõigu kohaselt olema „õigus esineda liikmesriigi […] kohtus“. Selle tingimuse täidetust kontrollitakse liikmesriigi õiguse alusel. Teiseks käsitatakse põhikirja artikli 19 kolmandas lõigus kasutatud mõistet „advokaat“ kui liidu õiguse autonoomset mõistet, millest kaudselt tuleneb nimetatud advokaadi sõltumatuse kohustus, nagu Üldkohus on vaidlustatud kohtumääruses õigesti osutanud. [13]

[10] Vt 3. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Région de Bruxelles-Capitale *vs.* komisjon (C-352/19 P, EU:C:2020:978, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).

[11] Vt Euroopa Kohtu 20. veebruari 2008. aasta määrus Comunidad Autónoma de Valencia – Generalidad Valenciana *vs.* komisjon (C-363/06 P, ei avaldata, EU:C:2008:99) ja Üldkohtu 14. novembri 2016. aasta määrus Dimos Athinaion *vs.* komisjon (T-360/16, ei avaldata, EU:T:2016:694).

[12] Seda kohustust ei kohaldata eelotsusemenetluses, kui kohaldatakse Euroopa Kohtu kodukorra artikli 97 lõiget 3.

[13] Vaidlustatud kohtumäärus, punktid 18 ja 19. Vt samuti kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punktid 55–57 ja seal viidatud kohtupraktika.

47. Sõltumatuskohustus tekkis Euroopa Liidu kohtute praktikas esmalt selleks, et määrata kindlaks advokaadi ja kliendi vahelise teabevahetuse konfidentsiaalsuse ulatus ning samuti määrata kindlaks komisjoni valdusesse võetud dokumendid, mille suhtes see konfidentsiaalsuskaitse peab kehtima.[14] Hiljem võeti see üle põhikirja artikli 19 konteksti, et hinnata eesõiguseta hagejate esindatuse ja hagi vastuvõetavust.[15]

48. Kohtuotsuses Uniwersytet Wrocławski selgitas Euroopa Kohus, millises ulatuses peavad Euroopa Liidu kohtud kontrollima, kas asjaomane esindaja vastab sõltumatuskohustusele.

49. Kuigi Euroopa Kohus osutas selles kontekstis enda varasemale praktikale, mille kohaselt advokaadi sõltumatuskohustus sisuliselt ei hõlma võimalust, et eesõiguseta hagejaid esindavad advokaadid, kes on nendega teataval viisil seotud, lisas ta, et advokaadi sõltumatust ei takista „mis tahes side“ advokaadi ja kliendi vahel, vaid ainult niisugused sidemed, „mis ilmselgelt riivavad tema võimet täita oma kliendi kaitsmise ülesannet nii, et ta teenib oma kliendi huve parimal võimalikul viisil“.[16]

50. Selle põhjal järeldas Euroopa Kohus oma otsuses Uniwersytet Wrocławski, et vastupidi sellele, mida Üldkohus oli selles asjas otsustanud,[17] ei ole niisugune riive ilmne, kui hagi esitanud ülikooli esindab advokaat, kes peab samas ülikoolis loenguid õpetamisteenuse osutamise lepingu alusel. Sellega seoses toonitas Euroopa Kohus, et asjaomane esindaja ei esinda Wrocławi ülikooli temal ülikooliga olemasoleva alluvussuhte raames.[18]

b) Kas sõltumatuskohustus kehtib ülikooli õppejõudude suhtes?

51. Apellatsioonkaebuse esimese väitega seoses esitatud argumente hinnates tuleb kindlaks teha, kas sõltumatuskohustus, nagu see tuleneb mõistet „advokaat“ põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tähenduses käsitlevast kohtupraktikast, on kohaldatav ka *ülikoolide õppejõududele*, kelle õigust olla kohtus esindaja reguleerib sama artikli seitsmes lõik.

52. REA väidab, et sõltumatuskohustus kehtib ka esindajana tegutsevate ülikooli õppejõudude suhtes, Bremeni ülikool aga ei nõustu sellega ja väidab, et pädevust menetlusosalist esindada Euroopa Liidu kohtute menetlustes tuleb ülikooli õppejõudude suhtes hinnata ainult liikmesriigi seadusest lähtudes. Ta selgitab sisuliselt, et kuna Saksamaa õigusest tuleneb ülikoolide õppejõududele eristaatus, ei ole sõltumatuskriteerium oluline.

53. Selle argumendi hindamiseks on oluline selgitada, mida tähendab advokaatide sõltumatuskohustus üldiselt ja – mis olulisemgi – konkreetselt seoses esindamisega Euroopa Liidu kohtutes.

54. Advokaatide kutseala kui sellise üheks põhitunnuseks on sageli nimetatud „sõltumatust“.[19] Kuigi selle mõiste täpset sisu võidakse eri õiguskordades käsitada erinevalt, olenevalt eelkõige sellest, kuidas tajutakse advokaadi funktsiooni õigusemõistmise laiemas kontekstis, näib, et selles nähakse ühte alustunnust, millel rajaneb sellel ennast ise reguleerival kutsealal tegutsemine ja mis

[14] 18. mai 1982. aasta kohtuotsus AM&S Europe *vs.* komisjon (155/79, EU:C:1982:157) ning 14. septembri 2010. aasta kohtuotsus Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals *vs.* komisjon (C-550/07 P, EU:C:2010:512).

[15] Asjakohase kohtupraktika eri suundi on analüüsitud kohtujuristi ettepanekus kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski, punkt 37 jj.

[16] Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punkt 64.

[17] 13. juuni 2017. aasta kohtumäärus Uniwersytet Wrocławski *vs.* REA (T-137/16, ei avaldata, EU:T:2017:407).

[18] Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punkt 66.

[19] Kohtujuristi ettepanek kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski, punkt 35.

eeldab, et õigusnõu andmisel järgitaks teatavaid kutsestandardeid ja oldaks vaba välisest survest või erapoolikusest, mida põhjustavad advokaadi enda või kolmandate isikute isiklikud huvid.[20] Üldiselt ollakse arusaamal, et igasugust õigusnõu tuleb anda esindatava huvides parimal võimalikul viisil.[21] Advokaadi sõltumatuse kohustus tähendab siiski ka advokaadi kohustust keelduda andmast teatavaid juhiseid olukorras, kus see oleks õigus- või eetikanormidega vastuolus.

55. Need kaalutlused ei puutu asjasse seoses ülikoolide õppejõududega, kes tegutsevad õppejõuna, väga lihtsal põhjusel, et nende kutseala on endastmõistetavalt täiesti teistsugune kui advokaatidel.

56. Seetõttu võib olla ahvatlev pidada ülikoolide õppejõudude puhul asjasse puutumatuks Euroopa Kohtu praktikat seoses põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tähenduses advokaatidele pandud sõltumatuskohustusega.

57. Minu arvates aga ei ole õige probleemile niiviisi läheneda, sest olukorras, kus ülikooli õppejõud esineb Euroopa Liidu kohtus, ei ole ta seal loengut pidamas, vaid esindab klienti niisamuti nagu advokaat.

58. Seega, kui ülikooli õppejõult on palutud asuda tegutsema esindajana Euroopa Liidu kohtute menetlustes, samastub nende positsioon advokaatide omaga niivõrd, kui mõlemad täidavad üht ja sama funktsiooni, s.o esindavad eesõiguseta menetlusosalist. See kajastub, nagu väidab REA, põhikirja artikli 19 seitsmenda lõigu sõnastuses, mille kohaselt on ülikoolide õppejõududel samad õigused (ja nagu tuleb lisada, sellest tulenevalt ka samad kohustused), nagu on selles kontekstis antud „advokaatidele“ põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tähenduses.

59. Möönan täielikult, et ülikooli õppejõu võimaluses asuda tegelikkuses täitma esindaja funktsiooni võib väljenduda tema eristaatus, mis tuleneb riigisisesest õigusest. Võib küll olla, et see ei ole väga tavaline, kuid riigisiseses õiguses võidakse tõepoolest anda ülikoolide õppejõududele lihtsustatud võimalus saada advokatuuri liikmeks[22] või otseselt õigus esindada menetlusosalisi, nagu näib olevat Saksamaal. Ent selline riigisisese õiguse erisus, mis puudutab võimalust tegutseda esindajana, ei ole oluline, kui hinnatakse sõltumatuskohustust, millele peavad Euroopa Liidu kohtute menetlustes vastama esindajad, sealhulgas ülikoolide õppejõud, kellel on riigisisese õiguse kohaselt lubatud selles pädevuses tegutseda. Nagu juba eespool märgitud, on põhjus selles, et sõltumatuskohustus on seotud nende tegevusega Euroopa Liidu kohtute menetlustes.

60. Nagu allpool üksikasjalikumalt selgitan, viivad Euroopa Liidu kohtud kontrollimaks esindaja vastavust sõltumatuskohustusele läbi täiendavat ja erakorralist kontrolli, mille eesmärk on tagada korrakohane õigusemõistmine ja eelkõige hageja harta artiklist 47 tulenevate õiguste kaitse. Kuna see kontroll keskendub just nende kohtute menetlustes esindatavate menetlusosaliste õigustele, ei näe ma põhimõtteliselt ühtegi põhjust, miks seda kontrolli ei tuleks läbi viia esindajana tegutsevate ülikooli õppejõudude suhtes.

[20] Vt „Charter of Core Principles of the European Legal Profession and Code of Conduct for European Lawyers“, Euroopa Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu (Council of Bars and Law Societies of Europe), 2019, lk 12, punkt 2.1.

[21] *Ibid*., lk 13, punkt 2.7. Vt sellegipoolest ka 10. märtsi 2021. aasta kohtuotsus An Bord Pleanála (C-739/19, EU:C:2021:185, punkt 29 koostoimes punktiga 16), kus on toonitatud advokaatide eriülesannet „viia Iiri kohtumenetluses läbi põhiline õiguslik uurimine, mis on vajalik menetluse korrakohase käigu tagamiseks“, mille käigus võib selguda ka „element[e], [mis] on advokaadi kaitstavale positsioonile ebasood[sad]“.

[22] Nii näib see olevat Prantsuse õigusaktides, mida on siiski käsitletud teistsuguse nurga alt 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsuses Onofrei (C-218/19, EU:C:2020:1034). Vt kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris and Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris, C-218/19 (EU:C:2020:716, punkt 4).

61. Jääb aga põhiküsimus selle kohta, milline täpselt peaks olema niisuguse kontrolli ulatus. Selle küsimuse juurde nüüd asungi.

c) Ilmselge riive kriteerium

62. Nagu on märgitud käesoleva ettepaneku punktis 48, selgitas Euroopa Kohus oma otsuses Uniwersytet Wrocławski, et sõltumatuskohustust tuleb mõista nii, et puuduvad sidemed, „mis ilmselgelt riivavad [esindaja] võimet täita oma kliendi kaitsmise ülesannet nii, et ta teenib oma kliendi huve parimal võimalikul viisil“.[23]

63. Konkreetse esindaja väljavalimisest võib tekkida mitmesugust kahju. Kohtuotsusest Uniwersytet Wrocławski tuleneb, et põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu alusel välja kujundatud sõltumatuskohustusele vastavuse hindamise seisukohast ei ole oluline kahju lihtsalt mis tahes kahju, mis võib tekkida (võimalik, et kehvast) advokaadi valikust, vaid ilmselge kahju, mida põhjustavad või võivad põhjustada teatavad sidemed esindaja ja esindatava vahel.

64. Nimelt kinnitas Euroopa Kohus, et sõltumatuskohustusele ei saa vastata asutusesisesed juristid,[24] sest nagu tuleneb asjakohasest kohtupraktikast, võib nende professionaalset arvamust „– vähemalt osaliselt – mõjutada nende töökeskkond“[25]. Niisiis puudutab see stsenaarium ühte esindaja sõltumatuskohustuse aspekti, millele on osutatud käesoleva ettepaneku punktis 54 ja mis on seotud võimaliku kohustusega keelduda juhindumast teatavatest juhistest, kui need on vastuolus kehtivate õigus- või eetikanormidega. Kui esindajal on paralleelseid, näiteks töösuhtest tulenevaid kohustusi, võivad need tõepoolest takistada teda tõhusalt täitmast seda kohustust, mõjutades seega tema osutatava õigusnõustamise kvaliteeti.

65. Samas võib sõltumatuskohustus olla täitmata ka muudes olukordades. Nii on see tavaliselt juhul, kui esindaja ja esindatava vahel on vaidluse eset arvesse võttes niisugune side, mis muudab esindatava õiguste kaitse tegelikult illusoorseks, sest esindaja huvid on teistsugused kui kliendil.

66. Minu arvates taunis Euroopa Kohus oma otsuses Trasta Komercbanka[26] sellistel kaalutlustel Üldkohtu liialt leebet lähenemisviisi[27], kui Üldkohus oli aktsepteerinud advokaadi volikirja tühistamisega kaasnevaid tagajärgi riigisiseses õiguses, olgugi et selle tühistamise algatas hagi esitanud panga likvideerija olukorras, kus esines huvide konflikt. Euroopa Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et likvideerija oli nimetatud riigisisese ametiasutuse poolt, kes oli osalenud menetluses, mis viis panga tegevusloa kehtetuks tunnistamiseni ja seetõttu panga likvideerimiseni. Olles kaalunud sidet likvideerija nimetanud asjaomase riigisisese ametiasutuse ja likvideerija vahel, tuvastas Euroopa Kohus ohu, et asjaomane likvideerija võib vältida tema esindatava isiku likvideerimise põhjustanud akti vaidlustamist Euroopa Liidu kohtutes, kuna kõnealuse akti tühistamine võiks viia likvideerija ametist vabastamiseni.[28]

[23] Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punkt 64.

[24] Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punkt 63.

[25] 6. septembri 2012. aasta kohtuotsus Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej ja Poola *vs.* komisjon (C-422/11 P ja C-423/11 P, EU:C:2012:553, punkt 25) (edaspidi „Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej“).

[26] 5. novembri 2019. aasta kohtuotsus EKP jt *vs.* Trasta Komercbanka jt (C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, EU:C:2019:923).

[27] 12. septembri 2017. aasta kohtuotsus Fursin jt *vs.* EKP (T-247/16, ei avaldata, EU:T:2017:623).

[28] 5. novembri 2019. aasta kohtuotsus EKP jt *vs.* Trasta Komercbanka jt (C-663/17 P, C-665/17 P ja C-669/17 P, EU:C:2019:923, punktid 60 –62).

67. Samamoodi, kui Euroopa Kohus viitas oma otsuses Uniwersytet Wrocławski esindamisele, mis ilmselgelt toob kaasa riive, osutas ta olukordadele, kus ilmselgelt ei ole kahtlust, et esindaja ei pruugi tegutseda parimal võimalikul viisil kliendi huvides, vaid võib tegutseda nende huvide *vastu* või võib tegelikkuses kaitsta teistsuguseid huve. Nii on see tavaliselt juhul, kui advokaadil on tänu oma suhtele kliendiga võimalik kliendi arvelt rikastuda või tegutseda muul viisil kliendi kahjuks või kui advokaat saab kasutada klienti puudutavat teavet kolmandate isikute kasuks. Samas eeldatakse juhul, kui niisugused selged stsenaariumid puuduvad – ja tulekski eeldada –, et advokaadi valimine on eelkõige lepinguvabaduse ja usalduse küsimus.

68. Näitlikustamaks selles kontekstis tehtavat eristust: esindamist lähisugulase poolt, kes on juhtumisi advokaat, tuleb huvide konflikti tõttu tõenäoliselt vältida pärimismenetluses, kus nii advokaat kui ka tema esindatav isik on võimalikud pärijad. Seevastu ei pruugi sellest tekkida probleemi naabriga peetavas vaidluses selle naabri ja asjaomase perekonna maatükkide vahelise piiri üle. Kui tuua veel üks näide: advokaat, kes on ühtlasi isiku lähedane sõber, võib olla mõistlik valik pärimismenetluses, kuid selline esindamine võib olla problemaatiline vaidluses maatüki üle, kui see lähedane sõber juhtub ühtlasi olema vaidlusaluse maatüki omanik. Lõpuks ei ole advokaat, kellel on esindatavas äriühingus vähemusosalus, tõenäoliselt võimalik valik selle äriühingu ja vähemusosanike vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab vähemusosanike kohustamist nende osi müüma, samas kui asjaolust, et see advokaat esindab seda äriühingut tootevastutust puudutavas menetluses, mille on algatanud kolmas isik, tõenäoliselt probleemi ei teki.

69. Kuigi neid olukordi võidakse olenevalt asjaomasest riigisisesest õiguskorrast hinnata erinevalt, on nendes kõikides oluline mitte ainult teatava sideme tuvastamine esindaja ja esindaja vahel, vaid ka hinnangu andmine sellele, kas vaidluse eset arvestades osutab see side sellele, et asjaomane esindaja ei tegutse või ei pruugi tegutseda esindatava huvides.

d) Kriteeriumi kohaldamine käesolevas asjas

70. Tulles tagasi käesoleva kohtuasja juurde, tugines Üldkohus oma järelduses, et apellandi esindaja ei vasta sõltumatuskohustusele, kahele asjaolule. Need kaks asjaolu on vastavalt seotud sõltumatuskohustuse kahe eri aspektiga, millele on viidatud käesoleva ettepaneku punktides 64 ja 65. Esiteks märkis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 25, et esindaja on Bremeni ülikooliga teenistussuhtes seadusest tuleneva avalik-õigusliku sideme alusel (1). Teiseks märkis Üldkohus samas punktis sisuliselt, et esindaja on kohtuvaidlusega isiklikult seotud (2).

1) Esindaja staatus Bremeni ülikooli õppejõuna

71. Nagu juba märgitud, täheldas Üldkohus, et apellandi esindaja on apellandiga „teenistussuhtes“ „seadusest tuleneva avalik-õigusliku sideme alusel“.[29] Kuna see märkus on tekstis kohe pärast viidet Euroopa Kohtu otsusele Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, mida on käsitletud vaidlustatud kohtumääruse eelnevas punktis ning muude põhjenduste puududes, näib, et Üldkohus on liigitanud asjaomase õppejõu olukorra töösuhtes olevate (asutusesiseste) juristide kategooriasse, kelle sõltumatuse on Euroopa Kohus tõepoolest välistanud ohu tõttu, et nende professionaalset arvamust võib „– vähemalt osaliselt – mõjutada nende töökeskkond“,[30] nagu olen juba osutanud.

[29] Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 25.

[30] Kohtuotsus Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, punkt 25.

72. Hoolimata võimalikest erinevustest apellandi esindaja kui ülikooli õppejõu avalik-õigusliku teenistussuhte ja asutusesisese juristi töösuhte vahel olen seisukohal, et vaidlustatud kohtumääruses jättis Üldkohus arvesse võtmata, et nagu Bremeni ülikool väitis (ja mille üle vaieldi käesolevas kohtuasjas), ei ole esindamine nende ülesannete hulgas, mida apellandi esindaja täidab ülikooli õppejõu ülesandeid täites. Samuti väitis Bremeni ülikool, et seega ei olnud esindamine seotud esindaja kui õppejõu ülesannetega (mis piirduvad teadus- ja pedagoogilise tööga) ja ta tegi seda väljaspool mis tahes alluvussuhet.

73. Seepärast saan aru nii, et kui asjaomane Bremeni ülikooli õppejõud nõustus tegutsema apellandi esindajana, tegi ta selle otsuse mitte enda kui ühe õppejõu kohustusest nimetatud ülikooli ees, vaid väljaspool enda kui õppejõu funktsiooni. Sellest aspektist on olukord niisiis täiesti erinev töösuhtes olevate juristide omast, kes esindavad oma tööandjaid põhjusel, et niisugusel juhul on esindamine osa nende töökirjeldusest ja selle üle saab otsustada tööandja.

74. Sel põhjusel võib käesolevat kohtuasja minu arvates võrrelda olukorraga, milles tehti kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski. Ka nimetatud kohtuasi puudutas esindajat, kes pidas loenguid ülikoolis, mida ta Euroopa Liidu kohtu menetluses esindas. Tõsi, ta ei pidanud neid loenguid põhikohaga, vaid õpetamisteenuse osutamise lepingu alusel. Euroopa Kohus aga tugines sõltumatuskohustuse täitmata jätmist välistades põhjendusele, et ta „ei kaitsnud […] Wrocławi ülikooli huve tal ülikooliga oleva alluvussuhte raames“.[31]

75. Nimelt – ja kooskõlas sellega, mida olen märkinud käesoleva ettepaneku punktis 64 – on käesolevas kontekstis põhiküsimus selles, kas esindamist võivad takistada esindaja siduvad kohustused, mis tulenevad konkreetsest, näiteks töö- või teenistussuhtel põhinevast sidemest esindajaga. Niivõrd, kui sõltumatuskohustus tähendab kohustust keelduda andmast juhiseid, kui need võivad olla vastuolus deontoloogiliste kohustustega, võib selle sõltumatuse tõhusat teostamist takistada kohustus esindada esindatavat teataval viisil või teatava konkreetse sisuga, näiteks nagu on nõudnud tööandja.

76. Argumentidest, mille on esitanud Bremeni ülikool Üldkohtu menetluses ja uuesti käesolevas apellatsioonimenetluses, nähtub, et asjaomane ülikooli õppejõud ei tegutsenud asutusesisese juristina, s.o nimetatud ülikooli õigusosakonna töötajana, vaid isikuna, kelle staatus võimaldab esindada menetlusosalisi kohtutes ja kes otsustas asuda täitma seda funktsiooni sõltumata enda õppejõu ametikohast. Samuti nähtub nendest argumentidest, et vaidlusalune esindamine ei kuulunud alluvussuhte raamesse ega olnud ka kuidagi teisiti mõjutatud esindaja muudest kohustustest apellandi ees peale nende, mis tulenesid esindamisest endast.

2) Esindaja isiklik seotus kohtuasjaga

77. Teine põhjendus, miks Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses järeldas, et Bremeni ülikooli esindaja ei vasta sõltumatuskohustusele, oli tema positsioon vaidlusaluse projekti koordinaatori ja juhina, millega seoses „on talle usaldatud olulisi ülesandeid“.[32] Üldkohus lisas, et asjaomane õppejõud koostas ja esitas vaidlusaluse rahastustaotluse. See tähendas Üldkohtu arvates, et nimetatud esindaja oli kohtuvaidluse tulemusest otseselt huvitatud, mis riivab tema võimet anda kliendile vajalikku õigusabi täiesti sõltumatuna ja õigusemõistmise ülekaalukates huvides.[33]

[31] Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punkt 66.

[32] Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 25.

[33] Vaidlustatud kohtumäärus, punktid 25 ja 26.

78. Seda märkides käsitles Üldkohus sõltumatuskohustuse aspekti, mida on silmas peetud käesoleva ettepaneku punktis 65 ja mis on seotud olukorraga, kus esindaja ei tegutse tegelikult esindatava huvides, vaid tegutseb hoopis muudes, näiteks iseenda huvides.

79. Saan aru nii, et kui vaidlusaluse otsuse peale esitatud tühistamishagi rahuldatakse, on Bremeni ülikoolil võimalus asuda vaidlusalust teadusprojekti ellu viima ja ka tema esindaja saab sellega seoses tegutseda uurimisrühma juhina. Teisisõnu mõjutab tühistamishagi võimalik edu seda, kas hageja saab taotletud rahastuse, mis omakorda pakub huvi nimetatud ülikooli esindajale kui ülikooli õppejõule, sest see mõjutab tema võimalust minna edasi kõnealuse teadusprojektiga ja seda juhtida.

80. Sellest nähtub, nagu apellant on ise selgitanud, et tema esindajal on huvi, mis langeb ühte apellandi omaga. Samas – ja vastupidi sellele, mida Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses järeldas – ei näe ma, kuidas võiks selline huvide ühtelangevus, mis tuleneb esindaja seotusest teadusprojektiga, muude asjaolude puududes viia järeldusele, et see esindamine ilmselgelt riivab Bremeni ülikooli huve. Nimelt ei näe ma selles, kuidas on kirjeldatud esindaja seotust vaidlusaluse projektiga, midagi, millest nähtuks, et Bremeni ülikooli esindades tegutses ta tegelikult iseenda või muudes huvides apellandi kahjuks.

81. Ma ei välista põhimõtteliselt, et näiva huvide ühtelangevuse taga võib tegelikult peituda põhimõtteline puudus. Samas, kuigi Üldkohus on vaidlustatud kohtumääruse punktis 26 märkinud, et esindaja ja apellandi vaheline side ilmselgelt riivas esindaja võimet teenida hageja huve parimal võimalikul viisil, ei ole ta seda ühegi asjaoluga põhjendanud.

3. Kas apellandi õiguspäraseid ootusi on rikutud?

82. Apellatsioonkaebuse esimese väite kolmandas osas märgib Bremeni ülikool, et kui Euroopa Kohus sisuliselt järeldab, et tema esindaja suhtes kehtib sõltumatuskohustus (mille tagajärjel, nagu ma aru saan, ei saa see esindaja apellanti käesolevas asjas esindada), tuleks tal lubada teda esindada erandkorras. Apellant selgitab, et ta peab saama tugineda õiguspärastele ootustele, mis tulenevad põhikirja artikli 19 seitsmendast lõigust, millest apellandi sõnul nähtub, et sõltumatuskohustus, nagu see on Euroopa Kohtu praktikas välja kujundatud, ei ole ülikoolide õppejõudude suhtes kohaldatav.

83. Olen seisukohal, et seda väidet ei ole vaja väga pikalt käsitleda, kuna olen teinud eespool ettepaneku, millest tuleneb, et kuigi sõltumatuskohustus on kohaldatav õppejõu suhtes, kes tegutseb põhikirja artikli 19 seitsmendas lõigus ette nähtud tingimustel, on õige tõlgendada seda nii, et käesolevas asjas peab esindajal olema lubatud apellanti esindada.

84. Ent juhuks, kui Euroopa Kohus asub teistsugusele seisukohale, selgitan lühidalt ja teise võimalusena põhjusi, miks apellatsioonkaebuse esimese väite kolmandat osa tuleb minu arvates pidada põhjendamatuks.

85. Minu arusaama järgi taotleb apellant selles osas erandit käesolevas asjas tehtava otsuse „sattumuslikust tagasiulatuvusest“ [34] ehk teisisõnu reeglist, et tõlgendus, mille Euroopa Kohus liidu õigusnormile (käesoleval juhul põhikirja artikli 19 seitsmendale lõigule) annab, „selgitab ja täpsustab […] selle õiguse tähendust ja ulatust, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja

[34] Kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Cussens jt (C-251/16, EU:C:2017:648, punkt 35).

kohaldama alates selle jõustumise kuupäevast“ [35]. Nimelt väidab Bremeni ülikool apellatsioonkaebuse esimese väite kolmandas osas Euroopa Kohtu otsusele Defrenne [36] viidates, et kui põhikirja artikli 19 seitsmenda lõigu tõlgendus ei võimalda tema esindajal teda esindada, ei olnud niisugune tõlgendus ettearvatav ja seda ei tohiks käesoleval juhul kohaldada (vaid seda tuleks kohaldada tulevastele juhtudele).

86. Täheldan sellega seoses, et eelotsusemenetlustes liidu õigust tõlgendades on Euroopa Liidu kohtud erandjuhtudel nõustunud piirama oma otsuse ajalist mõju, [37] kui seda oli vaja õiguskindluse huvides, kahel tingimusel: esiteks peab asjaomane isik olema tegutsenud heas usus ja teiseks tekitaks Euroopa Kohtu otsus ajalise piiranguta „tõsis[eid] probleem[e]“ [38].

87. Sellega seoses nõustun REAga, et apellant ei ole tõendanud, et põhikirja artikli 19 seitsmenda lõigu tõlgendusest, mis sisuliselt võib takistada asjaomast esindajat apellanti esindamast, saab tuleneda konkreetsete raskuste oht. [39] Bremeni ülikool on lihtsalt osutanud asjaoludele: hagi aluseks olevaid asjaolusid ei ole analüüsitud, menetluskulude kandmise kohustuse küsimus ja võimalik regressinõue, mille apellant võib oma esindaja vastu esitada.

88. Nendel asjaoludel olen seisukohal, et apellatsioonkaebuse esimese väite kolmandat osa tuleb pidada põhjendamatuks.

4. Järeldus apellatsioonkaebuse esimese väite kohta

89. Seda arvesse võttes järeldan, et otsustades, et vaidlusaluse esindaja positsioon Bremeni ülikoolis ja tema isiklik seotus kohtuvaidlusega riivavad ilmselgelt tema võimet esindada apellandi huve parimal võimalikul viisil, ei tõlgendanud Üldkohus õigesti sõltumatuskohustust, millele peavad vastama esindajad Euroopa Liidu kohtute menetlustes, ja rikkus seetõttu õigusnormi. Selles osas on apellatsioonkaebuse esimene väide põhjendatud.

B. Apellatsioonkaebuse teine väide: sõltumatuskohustuse täitmata jätmise menetluslikud tagajärjed

90. Apellatsioonkaebuse teises väites, mille Bremeni ülikool on esitanud teise võimalusena, väidab apellant sisuliselt, et menetluslikud tagajärjed, mille Üldkohus tuletas järeldusest, et tema esindaja ei vasta nõutavale sõltumatuse standardile, rikuvad harta artiklit 47. [40]

91. Olen seisukohal, et Euroopa Kohus ei pea seda küsimust käsitlema, sest nagu eespool selgitatud, on apellatsioonkaebuse esimene väide osaliselt põhjendatud.

[35] Vt nt 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus Cussens jt (C-251/16, EU:C:2017:881, punkt 41 ning seal viidatud kohtupraktika).

[36] 8. aprilli 1976. aasta kohtuotsus Defrenne (43/75, EU:C:1976:56).

[37] Vt nt 8. aprilli 1976. aasta kohtuotsus Defrenne (43/75, EU:C:1976:56, punktid 72–75), 17. mai 1990. aasta kohtuotsus Barber (C-262/88, EU:C:1990:209, punktid 44 ja 45) või 16. juuli 1992. aasta kohtuotsus Legros jt (C-163/90, EU:C:1992:326, punktid 34–36).

[38] Vt nt 29. septembri 2015. aasta kohtuotsus Gmina Wrocław (C-276/14, EU:C:2015:635, punkt 45).

[39] Nendel asjaoludel ei pea ma vajalikuks asuda analüüsima, kas käesolevas kontekstis on iseenesest kohaldatav kriteerium, mida Euroopa Kohus on eelotsusemenetluses kohaldanud vastuseks taotlustele piirata tema otsuste ajalist mõju.

[40] Samuti tugineb Bremeni ülikool sellele, et on rikutud EIÕK artikli 6 lõiget 1. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, ei kujuta viimati nimetatud konventsioon endast, niivõrd kui Euroopa Liit ei ole sellega ühinenud, ametlikult Euroopa Liidu õigusesse inkorporeeritud õigusakti. Seetõttu tuleb vaidlustatud kohtumäärust kohtulikult kontrollida harta artikli 47 alusel. Samas, kohaldades harta artikli 52 lõiget 3, mille kohaselt on hartas sätestatud selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad EIÕKga tagatud õigustele, peavad olema samad, mis on neile EIÕKga ette nähtud, kui mitte laiemad, tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta EIÕK artikli 6 lõiget 1 (ja samuti EIÕK artiklit 13) ning ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat nende sätete kohta.

92. Ammendavuse huvides kirjeldan siiski üldjoontes, miks on Bremeni ülikoolil minu arvates õigus, kui ta väidab, et sellega, kui tal ei olnud võimalust määrata uut esindajat selle asemele, keda ei peetud sõltumatuskohustusele vastavaks, nagu Üldkohus on vaidlustatud kohtumääruses märkinud, rikuti selle ülikooli õigust pöörduda kohtusse, mis tuleneb harta artikli 47 esimesest lõigust.

93. Sel eesmärgil käsitlen kõigepealt seda, mida pean selles kontekstis põhiküsimuseks, nimelt hagi automaatset vastuvõetamatust (1). Seejärel asun käsitlema kõrvalküsimust, mis puudutab uue advokaadi määramise õiguslikku alust (2).

1. Hagi automaatne vastuvõetamatus

94. Olen REAga nõus, et küsimust, mis puudutab uue advokaadi määramist juhul, kui algul määratud advokaat ei vasta sõltumatuskohustusele, menetlusnormid ei käsitle.

95. Asjaolu, et menetlusnormid seda ei käsitle, ei tähenda aga, et apellandile võimaluse andmine sõltumatuskohustusele mitte vastava esindaja asendamiseks oleks nende normidega automaatselt vastuolus. Igal juhul tuleb käesolevas asjas hinnata Bremeni ülikooli argumente, mille kohaselt rikkus vaidlustatud kohtumääruses kasutatud Üldkohtu kodukorra tõlgendus apellandi õigust pöörduda kohtusse.

96. Kõigepealt märgiksin sellega seoses, et kohustus olla esindatud sõltumatu esindaja poolt kujutab endast hagi vastuvõetavuse tingimust ja piirab seega samuti õigust pöörduda kohtusse.

97. Kindlasti olen Üldkohtuga nõus, et põhimõtteliselt „ei ole õigus pöörduda kohtusse absoluutne õigus“.[41] Selle õiguse piiramine on aktsepteeritav siiski vaid juhul, kui seda tehakse kooskõlas harta artikli 52 lõikes 1 sätestatud tingimustega.

98. Nimetatud lõike esimese lause kohaselt tohib hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Selle lõike teises lauses on sätestatud, et proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib nende õiguste ja vabaduste suhtes seada piiranguid üksnes juhul, kui need piirangud on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

99. Kuna need neli tingimust kohalduvad kumuleeruvalt, pean piisavaks seda, kui analüüs käesolevas asjas keskendub kolmandale ja neljandale tingimusele, nimelt Euroopa Liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvate eesmärkide olemasolule ja proportsionaalsuse põhimõttele vastamisele.

100. Kohtuotsusest Uniwersytet Wrocławski tuleneb, et eesõiguseta hagejate esindatuse kohustusel on kaks eesmärki, nimelt korrakohane õigusemõistmine ja hageja huvide kaitse parimal võimalikul viisil.[42] Ehkki Euroopa Kohus märkis seda seoses esindamisega, mille tagab advokaat põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tingimustel, ei näe ma põhimõtteliselt põhjust, miks samad eesmärgid ei peaks kehtima ka seoses esindamisega ülikooli õppejõu poolt sama artikli

[41] Vaidlustatud kohtumäärus, punkt 35. EIK on olnud korduvalt samalaadsel seisukohal. Vt nt EIK 11. veebruari 2014. aasta otsus Maširević *vs.* Serbia, CE:ECHR:2014:0211JUD003067108, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika.

[42] Kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski, punkt 62.

seitsmenda lõigu alusel. Põhjus on selles, et mõlemat liiki esindamine tagab ja muudab tegelikult võimalikuks eesõiguseta menetlusosaliste pääsu Euroopa Liidu kohtutesse; samuti on ülikoolide õppejõudude staatus võrdsustatud advokaatide omaga, nagu olen juba eespool märkinud. [43]

101. Eesmärgid, mis seisnevad korrakohases õigusemõistmises ja hageja huvide kaitses, võivad teatavas olukorras eeldada seda, et konkreetne esindaja ei tegutse (või lakkab tegutsemast) õigusliku esindajana, kui tal ei ole mis tahes põhjusel võimalik juhtumit asjakohaselt käsitleda või tegelikult kaitsta esindatava huve parimal võimalikul viisil.

102. Seepärast möönan, et nende eesmärkide taotlemine võib eeldada hagi tegelikult vastuvõetamatuks tunnistamist, isegi kui niisugune tagajärg tõkestab sama juhtumi uuesti läbivaatamise alatiseks, kuna uue hagi esitamine muutuks tegelikkuses tühistamishagi esitamise tähtaegade tõttu võimatuks. Nii võib see olla eelkõige juhul, kui esindatav vastustaks või eiraks Euroopa Liidu kohtute korraldust määrata teine esindaja, seeläbi oluliselt viivitades või sisuliselt takistades menetluse kulgu olukorras, kus algne esindaja ilmselgelt ei saa tõeliselt kaitsta esindatava huve. Kuna kohustus olla esindatud kujutab endast eesõiguseta hagejate esitatavate hagide vastuvõetavuse tingimust, on hagi vastuvõetamatuks tunnistamine selle kohustuse täitmata jätmise loogiline tagajärg.

103. Samas, kuigi hagi vastuvõetamatuks tunnistamine võib olla asjakohane viis lahendamaks olukordi, mis ohustavad korrakohast õigusemõistmist või hageja huvide kaitset, olen seisukohal, et hagi *automaatne* vastuvõetamatuks tunnistamine läheb kaugemale mõlema eesmärgi saavutamiseks vajalikust.

104. Seda, et selles kontekstis on olemas vähem piiravaid meetmeid, kinnitab Üldkohtu kodukorra artikli 55 lõikes 3 antud võimalus määrata uus esindaja, kui Üldkohus otsustab algselt määratud esindaja menetlusest kõrvaldada, sest ta on seisukohal, et tema käitumine on kodukorra artikli 55 lõike 1 kohaselt „kokkusobimatu Üldkohtu väärikuse või korrakohase õigusemõistmise nõuetega“. Niisuguses olukorras tuleb Üldkohtu kodukorra artikli 55 lõike 3 kohaselt menetlus peatada, et asjaomane pool saaks määrata uue esindaja. Seega võimaldab see norm kaitsta õigusemõistmiseks vajalikke tingimusi sel teel, et menetlusest kõrvaldatakse esindaja, kes oma käitumisega neid tingimusi rikub, säilitades võimaluse juhtum läbi vaadata, kui hageja ei jäta uut esindajat määramata.

105. Eelpool esitatud analüüsi põhjal olen seisukohal, et Bremeni ülikoolil on õigus, väites, et tema hagi *automaatne* vastuvõetamatuks tunnistamine – kui asjaolu tagajärg, et tema esindaja ei vasta sõltumatuskohustusele – piirab ebaproportsionaalselt tema õigust pöörduda kohtusse. See läheb vajalikust kaugemale, sest eesmärke tagada korrakohane õigusemõistmine ja kaitsta apellandi huve on võimalik saavutada vähem piiravate meetmetega, kui apellandile antakse võimalus määrata teine advokaat.

2. Uue esindaja määramist võimaldava sõnaselge menetlusliku aluse puudumise küsimus(e puudumine)

106. Vaidlustatud kohtumääruse punktis 40 tugines Üldkohus põhikirja artikli 21 teisele lõigule ja enda kodukorra artikli 51 lõikele 4 põhjendamaks järeldust, et tema menetluskord ei anna apellandile võimalust määrata uus esindaja erinevalt eespool nimetatud sätetes ette nähtud avatud võimalusest kõrvaldada puudus, mis seisnes teatavate dokumentide esitamata jätmises.

[43] Vt käesoleva ettepaneku punktid 58–60.

107. Apellant ei ole selle järeldusega nõus ja viitab sellega seoses ettepanekule kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski, milles kohtujurist Bobek tugines analoogia alusel Üldkohtu kodukorra artikli 51 lõikele 4 ja ka harta artiklile 47 põhjendamaks oma argumenti, et hageja peab saama võimaluse vahetada välja advokaat, kelle kohta on leitud, et ta ei vasta sõltumatuskohustusele.[44]

108. Vastuseks väidab REA, et Üldkohtu kodukorra artikkel 51 käsitleb üksnes olukorda, kus puudub üksnes tõend selle kohta, et advokaat on vastava advokatuuri liige, või olukorda, kus tal puudub volikiri. Tema arvates läheb kohtujurist Bobeki pakutud tõlgendus vastuollu selle artikli sõnastusega ja muudaks vajalikuks seadusandliku muudatuse, mis ei ole Üldkohtu pädevuses.

109. Märgin, et sõnaselge normi puudumine, milles oleks ette nähtud uue advokaadi määramine olukorras, kus algne advokaat ei vasta sõltumatuskohustusele, tuleb asetada õigesse normatiivsesse konteksti. Sõltumatuskohustus on tekkinud kohtupraktikast. Seepärast ei ole kuigi üllatav, et põhikirja ja Üldkohtu kodukorra koostajad ei lisanud sätet, mis reguleeriks konkreetselt võimalust heastada selle kohustuse täitmata jätmine või selle võimaluse puudumist. Vaevalt on nendel asjaoludel veenev argument, et kuna Üldkohtu kodukord seda ei käsitle, ei ole muud võimalust kui hagi vastuvõetamatuks tunnistada.

110. Kuna põhikirja artikli 19 kolmanda lõigu tähenduses „advokaadi“ sõltumatuskohustus on tekkinud kohtupraktikast, peaks olema ideaalne reageerida selle nõude täitmata jätmise tagajärgedele tingimustel, mis on sätestatud ELTL artikli 254 viiendas lõigus. Selles osas olen nõus REAga.

111. Täheldan, et minevikus on Euroopa Kohus jätnud muutmata Üldkohtu otsuse mitte anda eesõiguseta hagejale võimalust määrata uus advokaat, kui leiti, et algul määratud advokaat ei vasta sõltumatuskohustusele.[45] Samas analüüsiti seda juhtumit Üldkohtu kodukorra tollal kehtinud redaktsiooni artikli 44 alusel, mis vastab praegu kehtiva kodukorra artiklile 51. Käesolevas apellatsiooniasjas aga palutakse Euroopa Kohtul käsitleda seda küsimust konkreetselt harta artikli 47 mõju arvesse võttes.

112. Olles seda mõju kaalunud, järeldasin käesoleva ettepaneku punktides 94–105, et hagi automaatselt vastuvõetamatuks tunnistamine põhjusel, et esindaja ei vasta sõltumatuskohustusele, piirab ebaproportsionaalselt õigust pöörduda kohtusse. Selle tagajärjel ja kuna menetlusnorme tuleb tõlgendada kooskõlas harta artikliga 47, olen seisukohal, et eesõiguseta hagejatele, kelle esindajaid ei peeta sõltumatuskohustusele vastavaks, tuleb anda võimalus määrata uus esindaja.

113. Selleks asjakohase „värava“ võib leida Üldkohtu kodukorra artikli 55 kolmandast lõigust. Nimelt reguleerib see säte, nagu eespool märgitud, koostoimes kodukorra artikli 55 lõikega 1 olukordi, kus esindaja ei vasta muu hulgas „korrakohase õigusemõistmise nõuetele“. Esindaja otsust asuda esindatavat esindama olukorras, kus niisugune esindamine võib esindatavat ilmselgelt riivata, võib pidada sellise mittevastavuse näiteks, kuna mõlemad olukorrad on seotud sellega, et esindaja ei vasta teatavatele kutsealastele standarditele.

114. Niisiis teen selleks, et tagada eesõiguseta hagejatele tegelik õigus pöörduda kohtusse, ja enne, kui nähakse ette sellekohane sõnaselge õiguslik alus, ettepaneku, et Üldkohus võiks tugineda oma kodukorra artikli 55 kolmandale lõigule, et anda eesõiguseta hagejatele võimalus määrata uus esindaja, kui on tõendatud, et algul määratud esindaja ei vasta sõltumatuskohustusele.

[44] Ettepanek kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski, punktid 151–157.

[45] 5. septembri 2013. aasta kohtumäärus ClientEarth *vs.* nõukogu (C-573/11 P, ei avaldata, EU:C:2013:564, punkt 23).

115. Lõpuks ja nagu mujal on juba märgitud,[46] ei tähenda esindatuse muutumine seda, nagu saaks asjaomane pool esitada uued väited. Esindatuse muutumine tähendab seda, et uus esindaja võtab teemad üle sealt, kuhu need eelmisest esindajast jäid, kumbki aga vastutab oma vastava tegevuse eest.

3. Järeldus apellatsioonkaebuse teise väite kohta

116. Eeltoodut arvesse võttes järeldan, et kui Üldkohus, olles järeldanud, et apellandi algne esindaja ei vasta sõltumatuskohustusele, otsustas, et tema kodukord ei anna apellandile võimalust määrata uus esindaja, rikkus ta sellega apellandi õigust pöörduda kohtusse, mis on sätestatud harta artikli 47 esimeses lõigus. Seega on apellatsioonkaebuse teine väide põhjendatud.

VI. Apellatsioonimenetluses tehtava järelduse tagajärg

117. Põhikirja artikli 61 esimeses lõigus on ette nähtud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, võib Euroopa Kohus Üldkohtu otsust tühistades teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab, või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.

118. Käesolevas asjas ei ole Üldkohus teinud sisulist otsust. Seega on asjakohane suunata asi tagasi Üldkohtusse.

VII. Kohtukulud

119. Kuna ma teen ettepaneku suunata Üldkohtusse tagasi asi, mille peale on apellatsioonkaebus esitatud, tuleb jätta menetlusosaliste apellatsiooniastme kohtukulude üle otsustamine edaspidiseks vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 137, mis on apellatsioonimenetluste suhtes kohaldatav sama kodukorra artikli 184 lõikest 1 tulenevalt.

VIII. Ettepanek

120. Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

– tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 16. detsembri 2020. aasta määrus Universität Bremen *vs.* REA (T-660/19, ei avaldata, EU:T:2020:633),

– suunata kohtuasi T-660/19 tagasi Üldkohtusse,

– otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.

[46] Ettepanek kohtuasjas Uniwersytet Wrocławski, punkt 158.